

Идентификация на някои типове ограничения при използване на теорията на ограниченията в индустриалното производство

Чавдар Тихолов

Identification of certain types of restrictions on the use of the theory of constraints in industrial production: . Analyzing the problems of identification the constraints in industrial production and proposes an algorithm for their determination

Key words: constraints, identification, material production

ВЪВЕДЕНИЕ

Оптимизацията на производството и усъвършенстването управлението на материалните потоци е важна и актуална тема за съвременната икономика. Оптимизацията е основна задача преди всичко в индустриалното производство, където ефективността на неговите производствени системи е от първостепенно значение. Един от начините за решаване на тази задача е използването на метод за оптимизация - Теорията на ограниченията (ТОС) [1,2]. Тя спомага за подобряване на производствения процес, отчитайки и елиминирайки множеството ограничаващи го фактори. Така се предоставя възможност за постигане на висока ефективност без значителни инвестиции за модернизация на промишленото производство за определено време [4,7]. Основна задача в процеса на оптимизация се явява идентификацията на ограниченията (*Icon*) в производствените вериги. Това предполага определяне на видовете ограничения във всеки производствен елемент при неговите зададени характеристики, спрямо останалите елементи в състава на производствената верига. Използването на разнообразни подходи за *Icon* позволява да се реализират най-рационалните начини за тяхното елиминиране.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1.Формализация на проблема по идентификацията на ограниченията в производствените системи.

Ограниченията могат да приемат различни форми и не винаги са в оборудването. Има различни мнения за това как най-добре да се категоризират ограниченията. Един общ подход е показан в таблица 1: [11]

Таблица 1 Класификация на основните типове ограничения

Тип ограничения	Описание
Физически	Най-често в оборудването, но могат да бъдат и други физически елементи: недостиг на материали, пространство, хора.
Организационни	Задължителни или препоръчани начини на работа; фирмени процедури; законови разпоредби (напр. определящи времето за почивка) и др.
Мисловни	Много близки до организационните. Пораждат се от дълбоко насадени убеждения или навици. (напр. убеждението, че основната цел е намаляването на производствените разходи за брой изделия)
Пазарни	Производственият капацитет надхвърля пазарното търсене.

Обект на този доклад са физическите ограничения и тяхното откриване. При условия на честа смяна вида на произвежданите обекти се налага да се прави оценка на съвкупност от производствени параметри, така че те да не са критични и да не пораждат ограничения [3, 4, 6]. За тази цел [4,5,6,7] е предложено частично решение на задачи за оптимизация на производствените системи, приспособяващи се към изменящи се характеристики на производствените условия. За формализация на процедурата по идентификация на ограниченията (*Icon*) в

производствените системи (PS) с използване методологията на TOC е необходим избор на съвкупност производствени параметри (P), които характеризират функционирането на елементите (EL) от даден тип производствена верига (PCh). Тези параметри се подреждат по йерархия на важност.[10] За реализацията процеса на идентификация нека приемем, че всяка PS се състои от n броя производствени вериги т.е. $PS=PCh1, PCh2...PChn$, а всяка производствена верига от m броя производствени елементи, или $PCh=EL1, EL2...ELm$ [10]. Всеки елемент от веригата, функционира при предварително зададени производствени параметри P , фиксирани в определено време за функциониране t_0 . Задачата на идентификация в този случай се заключава в търсене на специфични стойности на P в елементите EL от PCh , които се определят, като ограничения във функциониране както на PCh , така впоследствие и на PS . Тези стойности на P в определен елемент, изграждащ PCh формират състояние в нея, което се приема за критично относно нейната възможност за оптимизация на производствения процес. Това критично състояние се формира от съвместното действие на няколко параметъра на елемент от PCh . Целта на идентификацията в този случай е определяне на величината на основния параметър от съвкупност по йерархия на важност производствени параметри, задаващ ограничението в нейното функциониране. След неговото определяне става възможно извършване на последваща оптимизация чрез елиминиране на неговото въздействие в елемент от състава на PCh , а това води към подобряване цялостната работата в производствената система.

2. Идентификация на ограниченията в производствена верига.

При определяне на ограниченията в PCh се приема, че се разполага с първоначална информация за функционирането на нейните елементи. Тази информация се отнася преди всичко за стойностите на P в елементите на производствената верига, която формира базисно, начално за идентификацията състояние на EL изграждащи PCh във време за функциониране t_0 . В този момент (t_0) се определят параметрите за всеки елемент от веригата, които се явяват ограничение в процеса на производство на реални обекти подлежащи на трансформация. Същността на идентификацията може да се представи чрез следното определение:

Определение 1. Под идентификация на ограниченията в производствена верига с използване методологията за оптимизация от TOC се разбира процедура по определяне стойностите на съвкупност от производствени параметри P на елементи $EL \in PCh$, ако при тяхното функциониране (т.е. в ELm във време t_0) се формира критично състояние на невъзможност за повишаване на производствените им възможности.

Параметрите от един и същи клас, явяващи се ограничения, могат да се променят в определени граници. За тяхното определяне е необходимо да се знаят статистическите свойства на всички параметри на всеки един елемент, влизащи в състава на определена производствена верига. При определяне величината на параметрите в процеса на идентификацията е важно да се открие (чрез подреждане по йерархия на важност на типовете параметри) главният параметър явяващ се ограничение.

3. Типове параметри използвани за идентификация на ограниченията.

За определяне стойностите на ограниченията се налага описание на цялата съвкупност от параметри в EL , определящи текущото състояние на PCh . Според физическата си природа те могат да се причислят в една от следните групи:

1. Параметри, значенията на които могат да бъдат измерени, но въздействие върху тях е невъзможно. Техните значения не зависят от промените в процеса на трансформацията на реални обекти от елементите на PCh . Този тип параметри се приемат за неуправляеми (P_{unman}) и характеризират денонощните и сезонни

изменения на околната среда, флукуациите в състава на изходните продукти за обработване от EL , стареене на оборудването и др.

2. Параметри, на които може да се окаже пряко въздействие в съответствие с определени изисквания. Те се приемат за управляеми (P_{man}) и позволяват активно да се въздейства на производствения процес. Техните величини се определят от режима, динамиката в реализирането на производствения процес и характеризират състоянието на Pch . Възникват в резултат на сумарно въздействие на входните, управляващите и смущаващите параметри във всеки елемент от производствената система.

Параметрите (1 - 2) са в основата на разпознаването на ограниченията в производствените вериги и системи.

4. Алгоритъм за идентификация на ограниченията в производствените вериги

Точността в идентификацията на ограниченията в значителна степен се определя от вида на производствената верига и продължителността на производствения цикъл. Зависи и от характера на параметрите (1-2), а също така от сумарно въздействие на входните и управляващи параметри от групата P_{man} във всеки елемент от производствената верига. С отчитане йерархията на влиянието на всеки параметър върху функционирането на всеки елемент спрямо предварително определена начална точка от производствения цикъл, става възможно да се използва оценъчна функция и форма за представяне, съответстващи на математическата интерпретация. Същността на функцията е подбор на параметри с максимални стойности $EL \rightarrow \max$ от определена физическа природа (време, производителност на елементите, брой детайли и др.), които се явяват ограничения (C) в даден елемент EL . По такъв начин се формира множеството на максималните (минималните) стойности на параметрите в елементите от производствената верига, при която е невъзможно повишаване на производителността съгласно [1]. Величината на всеки параметър пораждащ ограничение може да се определи с уравнение от вида:

$$C = EL \left(\max_j P_j \right) \quad (1.1)$$

При търсене на минималните стойности се използва

$$C = EL \left(\min_j P_j \right) \quad (1.2)$$

Множеството от C с различна физическа природа може да се представи в матричен вид. Това множество формира Матрицата на състоянията на елементите EL (i на брой) притежаващи j количество параметри от различен характер. За определяне величините формиращи посоченото множество, Матрицата на състоянията се допълва с още една колона. В нея се поставят максималните стойности на параметрите от различна физическа природа, идентифицирани в даден елемент от производствената верига, който формира ограниченията C в него, а в последствие и в цялата производствена система. Процедурата по определяне на максималните стойности на параметрите и формиране на това множество в матрицата на състоянията позволява да се определи критично състояние на производствената верига. Това състояние е свързано с невъзможност за повишаване на производствените възможности в нея основно поради действието на главното ограничение. То се определя при сравняване на йерархия от няколко ограничения и избор на това, което в най-голяма степен влияе на възможността за

оптимизацията на производствения процес. В процеса на определянето на ограниченията, съществува възможност за включване на параметри(главно управляеми), задаващи други видове ограничения, в матрицата на състоянията. Това позволява след тяхното отчитане активно да се въздейства на производственият процес в *PCh*.

5. Аprobация на модела за идентификация на ограниченията.

Нека да е дадена производствена верига *Pch* от пет елемента *EL1, EL2...EL5*, с различно технологическо ниво на модернизация. Веригата е от линеен тип на функциониране, където всяка операция се изпълнява последователно – от първия до последния елемент *EL5*. В вида на производствената верига е представен на Фиг.1.

Фиг.1. Производствена верига линеен тип от пет елемента

Като параметри в производствена верига, Фиг.1. се използват времето и количеството детайли обработени в елементите. За провеждане процедурата на идентификация на ограниченията в *PCh* ще попълним матрицата на състоянието представена в Таблица 2

Таблица 2 Матрица на състоянията на производствените елементи и вида на параметрите задаващи техните ограничения

Елемент от производствената система	Елементи от производствената верига и извършвани операции в тях						
	$P \in EL1$ отрязване	$P \in EL2$ струговане	$P \in EL3$ струговане	$P \in EL4$ зъбонарязване	$P \in EL5$ транспорт	maxP (време) (min)	Min P(брой дети)
Параметър време, (min)	14	50	42	340	12	340	
Параметър за функциониране на производствената верига –детайли , бр./раб. смяна	3	5	7	4	0		3

Параметрите пораждащи ограничения *S* в производствена верига, Фиг 1.са определени по (1.1.) и (1.2.) и се явяват: *P* - време за обработката на примерния детайл в *EL4*; количество обработени детайли в *EL1*; При анализ на йерархията на параметрите влияещи върху производителността на *PCh*, критичен се явява параметърът време в елемент *EL4* за извършване на операция зъбонарязване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представената методология за идентифициране на ограниченията в елементите от производствените вериги се явява работеща при използването на поне 2 параметъра. Синтезираният алгоритъм при това количество параметри осигурява реализацията на една от стратегиите за определяне на ограниченията в производствените системи с възможност за постоянна за смяна на параметрите в матрицата на състоянията.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Goldratt, Eliyahu M. and Cox, Jeff, The Goal: A Process of Ongoing Improvement, (Second Revised Edition), North River Press, Inc., Great Barrington, MA, 1992
 [2] Goldratt, E.M., 1988. The fundamental measurements. The Theory of Constraints Journal 1 (3), 1–21. (34)

[3] Dettmer, H William, (1997), Goldratt's theory of constraints: a systems approach to continuous improvement, ASQ Quality Press, 322 p. 44

[4] Kevin J. Watson, John H. Blackstone, Stanley C. Gardiner, The evolution of a management philosophy: The theory of constraints. Journal of Operations Management 25 (2007) 387–402 (38)

[5] Klingenberg, Beate; Watson, Kevin, Intellectual Property Exchange Between Two Partner Companies - Application of the Theory of Constraints Thinking Processes, Journal of Business and Management 16.2 (2010): 125-138.

[6] M. S. SPENCER, J. FOX Optimum production technology (OPT) and the theory of constraints (TOC): analysis and genealogy, 2007

[7] Pegels, C Carl; Watrous, Craig, Application of the theory of constraints to a bottleneck operation in a manufacturing plant, Journal of Manufacturing Technology Management 16.3 (2005):302-311

[8] S.S.Mahapatr, Amit Sahu, APPLICATION OF THEORY OF CONSTRAINTS ON SCHEDULING OF DRUM-BUFFER-ROPE SYSTEM, Proceedings of the International Conference on Global Manufacturing and Innovation – July 27-29, 2006 .

[9] Dreyer, K.; Fourie, L.J.; Kok, D.J., Assessment of cattle owners' perceptions and expectations, and identification of constraints on production in a peri-urban, resource-poor environment, 1999 Onderstepoort Journal of Veterinary Research, Volume 66, 1999.

[10] [Саати.Т. Принятие решений- метод анализа иерархий, Москва «Радио и связь», 1993 г.

[11] Theory of Constraints, <http://www.leanproduction.com/theory-of-constraints.html>, 15.09.2013

За контакти:

докт. Чавдар Тихолов, Катедра “Мениджмънт и бизнес развитие”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 0897 220 766, e-mail: chtiholov@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.